

Костянтин Маляренко

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

кафедри соціально-економічної географії і регіоналістики імені Костянтина Немця,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

e-mail: kostiantyn.maliarenko@student.karazin.ua, <https://orcid.org/0009-0008-1306-7702>**ОСОБЛИВОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
КРАСНОКУТСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ:
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНЕ БАЧЕННЯ**

В умовах повномасштабної війни та триваючої реформи децентралізації територіальні громади України стикнулися з безпрецедентними викликами, що вимагають переосмислення механізмів використання їхнього внутрішнього потенціалу. Для громад Харківщини, зокрема Краснокутської селищної територіальної громади, питання економічної стійкості набуває особливого значення через близькість до зони бойових дій, трансформацію бюджетних потоків та необхідність адаптації локальної економіки до кризових умов. Суспільно-географічний аналіз дозволяє комплексно оцінити ресурсний базис та динамічні зміни в життєдіяльності громади, що є необхідним для розробки ефективних стратегій відновлення.

Мета статті – визначити особливості потенціалу та встановити тенденції економічного розвитку Краснокутської територіальної громади, обґрунтувати перспективних напрямів зміцнення економічної стійкості в сучасних умовах. У роботі використано комплекс методів: системно-структурний аналіз – для вивчення компонентів потенціалу; статистичний та порівняльний методи – для оцінки динаміки фінансових показників громади; SWOT-аналіз – для виявлення сильних, слабких сторін, можливостей та загроз розвитку громади.

Встановлено, що потенціал Краснокутської селищної територіальної громади базується на унікальному поєднанні аграрно-індустріального сектору (видобуток вуглеводнів, сільське господарство) та високої рекреаційної цінності територій (об'єкти ПЗФ). Виявлено тенденцію до зниження фінансової автономності громади у 2024 році через законодавчі зміни та воєнні ризики, що зумовлює необхідність диверсифікації економіки. Доведено, що попри демографічні втрати та міграційні виклики, громада демонструє високий рівень адаптивності. Визначено пріоритетні вектори розвитку: перехід від сировинної моделі агросектору до переробної, капіталізація природно-заповідного фонду через розвиток екотуризму та впровадження енергоефективних технологій у комунальній сфері.

Ключові слова: територіальна громада, потенціал території, економічний розвиток, економічна стійкість, децентралізація, суспільно-географічні тенденції, фінансова спроможність, Краснокутська громада, Харківська область.

Як цитувати: Маляренко, К. (2025). Особливості потенціалу та тенденцій економічного розвитку Краснокутської територіальної громади: суспільно-географічне бачення. *Часопис соціально-економічної географії*, 39, 150-160. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2025-39-13>

In cites. Maliarenko, K. (2025). Specificities of potential and trends of economic development of Krasnokutsk territorial community: a human-geographical vision. *Human Geography Journal*, 39, 150-160. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2025-39-13> [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку територіальних громад в Україні характеризується поглибленням процесів децентралізації, що вимагає від органів місцевого самоврядування та наукової спільноти принципово нових підходів до оцінювання та реалізації внутрішнього потенціалу. У контексті сучасної адміністративно-територіальної реформи здатність територіальних громад самостійно забезпечувати сталий економічний розвиток стає визначальним чинником національної безпеки та соціальної стабільності.

Краснокутська селищна територіальна громада Богодухівського району, маючи вигідне суспільно-географічне положення на межі Харківської та Полтавської областей, володіє значним природно-ресурсним та аграрним потенціалом. Однак трансформаційні процеси, демографічні виклики та необхідність диверсифікації економіки вимагають глибокого аналізу наявних ресурсів для розробки стратегії соці-

ально-економічного розвитку. Актуальність теми зумовлена необхідністю пошуку шляхів адаптації господарського комплексу громади до умов воєнного стану, трансформації фінансової бази через зміну структури податкових надходжень та необхідністю диверсифікації економіки для уникнення ризиків, пов'язаних із моногалузевою залежністю від видобувної промисловості. Зв'язок дослідження із важливими науковими завданнями полягає у розвитку методології суспільно-географічного вивчення спроможності громад з огляду на їхній потенціал території, що є важливим для розробки стратегій розвитку. Практичний аспект дослідження спрямований на надання рекомендацій органам місцевого самоврядування Краснокутщини щодо оптимізації використання ресурсного потенціалу, залучення інвестицій через сучасні цифрові платформи, такі як DREAM, та зміцнення фінансової автономії в умовах нестабільності [1].

Аналіз попередніх досліджень. Для дослідження особливостей внутрішнього потенціалу та тенденцій економічного розвитку територіальної громади з позиції суспільної географії вихідним є положення про потенціал території як цілісну систему, що включає людський, природно-ресурсний, виробничий, фінансовий, інформаційний та транспортний компоненти [10]. Роль традиційних ресурсів (земля, копалини) знижується, тоді як людський капітал та інтелектуальний потенціал стають вирішальними факторами конкурентоспроможності. Потенціал розвитку території розглядається як специфічне поєднання факторів, що забезпечують економічне зростання у конкретний період у конкретних умовах [10]. Особливості розвитку території, тенденції та результати трансформаційних процесів детермінуються взаємодією природних та суспільних компонентів [14].

Дослідження фінансової спроможності як головного індикатора успішності реформи місцевого самоврядування представлено в роботі С. Запотоцького та В. Телешмана «Фінансова спроможність територіальних громад Чернівецької області» [8]. На прикладі громад Чернівецької області аналізуються ключові показники фінансового розвитку та здійснюється групування територіальних громад за інтегральним показником фінансової спроможності. Основний акцент зроблено на існуванні значних внутрішньорегіональних диспропорцій (нерівномірності) розвитку громад. Автори доводять, що фінансовий потенціал громади прямо залежить від її географічного розташування (наприклад, близькості до обласного центру або кордону) та здатності залучати власні надходження (ПДФО, місцеві податки), а не лише поклатися на державні трансферти. Стаття пропонує адаптовану методику розрахунку інтегрального показника, що дозволяє кількісно виміряти «тенденції» та «потенціал» у цифрах. Доводиться, що економічний розвиток територіальної громади має чітко виражений просторовий характер, а представлений аналіз підкреслює значення фінансових ресурсів для потенціалу громади та як їхня динаміка відображає загальні тенденції економічного розвитку [8]. Стаття Т. Куриша «Місцеві фінанси просторового розвитку територіальних громад: теоретичні та практичні дослідження» [11] розкриває теоретичні та просторові аспекти формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. Автор визначає категорії концептуального апарату фінансів просторового розвитку та оцінці здатності громад протистояти зовнішнім загрозам. Контекст дослідження поглиблює розуміння фінансової складової як базису для збалансованого просторового розвитку [11].

У статті О. Рудаченко, Н. Кондратенко, В. Трояна, В. Величка, Р. Вяткіна [23] представлено розробку методологічних основ інформаційного забезпечення оцінки потенціалу територіальних громад, особливо тих, що перебувають у зоні бойових дій або окупації. Представлено алгоритм розрахунку інтегральних показників соціально-економічного потенціалу, аналіз яких виявив тенденцію до їх щорічного зниження.

Дослідження пропонує інструментарій для моніторингу негативних тенденцій розвитку громад у кризових умовах [23]. У роботах М.О. Барановського «Особливості та методичні підходи до визначення показників і рівня спроможності територіальних громад України» [2, 3] представлено критичний аналіз чинної методики визначення спроможності громад та обґрунтування нових підходів до відбору об'єктивних показників. Акцентується увага на необхідності використання економетричних методів та результатів моніторингу; автором виділено 10 найвагоміших індикаторів спроможності (соціально-економічних, інфраструктурних та фінансових) [2, 3].

У статті І.М. Гринчишин [5] фокусується увага на сучасному етапі розвитку локальних одиниць в умовах децентралізації. Розглядаються теоретико-методологічні засади функціонування територіальних громад, їхня типізація за рівнем інтегрованості в економічний простір та механізми зниження нерівності між ними. Акцентується увага на переході до нової парадигми, яка базується на ендегенному розвитку (використанні внутрішніх ресурсів та локальних знань), громадоцентричному підході та орієнтації на показники добробуту і якості життя мешканців, а не лише на сухі економічні показники [5]. Сучасні підходи до стратегічного планування територіальних громад в умовах воєнного стану, демографічних змін та обмеженості ресурсів представлено в роботі Ж.В. Дерій, Ю.П. Грицьку, Я.В. Стеценка [6]. Автори акцентують на методологічних інструментах (SWOT, PESTLE тощо) та необхідності впровадження адаптивних моделей стратегування з урахуванням інституційної спроможності, підкреслюють важливість управління потенціалом через стратегічне планування для забезпечення стійкості громад [6]. Аналіз попередніх досліджень свідчить про суттєвий теоретико-методологічний фундамент для вивчення потенціалу і розвитку територіальних громад. У наших попередніх дослідженнях було розглянуто економічні перетворення в Харківській області, у тому числі – в розрізі громад [13], а також практики партисипації як чинника розвитку територіальних громад [12], у тому числі Краснокутської громади. Проте попри значну кількість теоретичних та методичних напрацювань, залишається низка аспектів, які потребують детального вивчення, зокрема більшість сучасних досліджень стосуються відносно стабільних регіонів. Особливості потенціалу Краснокутської громади, яка відчуває на собі прямиий вплив близькості до зони бойових дій, міграційних процесів та трансформації логістики, висвітлені недостатньо.

Формулювання мети та завдань дослідження.

Мета дослідження – визначити особливості потенціалу та встановити тенденції економічного розвитку Краснокутської територіальної громади, обґрунтувати перспективні напрями зміцнення економічної стійкості в сучасних умовах. Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних дослідницьких завдань: 1) характеристика потенціалу громади; 2) визначення особливостей розвитку промислової

інфраструктури та господарського потенціалу на основі даних реєстрів та аналітичних систем; 3) аналіз фінансової спроможності Краснокутської селищної територіальної громади (за даними оцінки спроможності громад 2023-2025 рр.); 4) аналіз фінансово-бюджетної системи громади (за даними податкової звітності); 5) визначення проблем та перспектив використання потенціалу території, розробка рекомендацій економічного розвитку громади.

Виклад основного матеріалу. Краснокутська селищна територіальна громада, розташована приблизно за 40 кілометрів від державного кордону на заході Харківської області, є однією із найбільш міграційно привабливих: з початком повномасштабної війни в громаді зареєструвалося близько 19 тисяч внутрішньо переміщених осіб [17]. Станом на 01.09.2025 року в Краснокутській громаді проживали 35,192 тис. осіб [7], попередньо оприлюднювалися дані про 26,040 тис. осіб станом на 01.01.2022 року [19, 26]. В умовах воєнного стану збільшення чисельності населення є результатом припливу внутрішньо переміщених осіб. Демографічний профіль громади свідчить про тенденцію до старіння населення, що є характерним для сільських територій Сходу України. Адміністративний центр громади – селище Краснокутськ – виступає ядром консолідації економічних, культурних та освітніх ресурсів для 64 населених пунктів, які структуровані у 10 старостинських округів [20]. Аналіз внутрішньої структури розселення демонструє концентрацію жителів в адміністративному центрі та великих селищах. Економічний потенціал громади закладено у її здатності забезпечувати самодостатність через раціональне використання внутрішніх ресурсів, що відображено у Стратегії розвитку до 2030 року [24]. Ключовими векторами стратегічного планування визначено формування економічно спроможної громади, створення відкритого середовища для людини та розбудову енергоефективної інфраструктури, що відповідає сучасним викликам енергетичної безпеки та екологічної стійкості [24]. Адміністративна конфігурація громади створює специфічні умови для економічної діяльності. Велика кількість населених пунктів при порівняно невисокій щільності населення (близько 24 осіб на км²) вимагає значних витрат на підтримку інфраструктурної зв'язності [20]. Водночас статус селищної територіальної громади дозволяє поєднувати переваги аграрного сектору із промисловими можливостями видобувної галузі, що створює багатовекторну економічну модель.

Природно-ресурсний потенціал Краснокутщини є одним із ключових чинників її інвестиційної привабливості та економічної стійкості. Територія розташована в межах Полтавської рівнини, що визначає її рельєф як переважно низовинний, розчленований долинами річок та балок. Така геоморфологічна структура сприяє як інтенсивному землеробству, так і формуванню специфічних природних ландшафтів, що мають рекреаційне значення [20]. Найбільш вагомим компонентом природних багатств громади є поклади вуглеводнів – нафти та природного газу. Наявність цих ресурсів робить громаду стратегічно важливою для енергетичної безпеки України. Крім

енергоносіїв, надра Краснокутщини багаті на цегельно-черепичну сировину, що створює передумови для розвитку місцевої промисловості будівельних матеріалів. Проте видобуток корисних копалин у 2024-2025 роках зіткнувся із суттєвими перешкодами, пов'язаними з призупиненням ліцензій на видобуток для ряду компаній, що негативно вплинуло на дохідну частину бюджету [15, 25]. Земельні ресурси представлені високородючими чорноземами, які є основою для потужного агропромислового комплексу. Сільськогосподарські угіддя займають лівову частку території, проте не менш значущим активом є лісовий фонд. Склад лісових насаджень демонструє переважання хвойних та твердолистих порід, що має як екологічну, так і господарську цінність [20]. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів у 2025 році продемонструвала позитивну динаміку, перевищивши планові показники на 47,3% у першому кварталі року, що свідчить про інтенсифікацію лісгосподарської діяльності та ефективність управління цим активом [9]. Окрім промислового значення, ліси громади виконують захисну функцію та є базою для розвитку Краснокутського дендропарку – пам'ятки садово-паркового мистецтва, яка зберігає рідкісні види флори та фауни [20].

Сільське господарство залишається фундаментальною галуззю економічної діяльності Краснокутської громади, забезпечуючи значну частку зайнятості та стабільні податкові надходження. Структура аграрного сектору характеризується співіснуванням великих агропідприємств та мережі фермерських господарств, що забезпечує гнучкість галузі до ринкових коливань.

Ключовими гравцями в аграрному секторі громади є підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні зернових та технічних культур, а також на тваринництві. Серед найбільш значущих суб'єктів господарювання слід виділити ПП «Агрофірма Світанок», ТОВ «СП ім. Чкалова», ПСП «Нове Життя» та ТОВ «Агрولاتівест» [18, 22, 27]. Важливу роль у забезпеченні продовольчої диверсифікації відіграє ТОВ «Краснокутське підприємство по птахівництву та інкубації», яке є спеціалізованим центром тваринницької галузі. Фермерський сектор громади представлений численними господарствами, такими як С(Ф)Г «Промінь», ФГ «Нива 2013», ФГ «Явір» та інші. Зазначені господарства орієнтовані на інтенсивне використання земельних ресурсів та впровадження нових технологій вирощування [18, 22, 27]. Важливим напрямком є диверсифікація через переробку: поява ТОВ «Прогресс Беррі» (переробка фруктів та овочів) свідчить про перехід до створення вищої доданої вартості безпосередньо на території громади. Слід відзначити також спеціалізовані підприємства, як Краснокутське агропромислове підприємство «Нектар», що вказує на розвиток бджільництва та переробки продуктів цієї галузі як перспективного нішевого напрямку [27]. Аграрна діяльність у 2024-2025 роках супроводжується зростанням фінансової дисципліни. Зокрема, надходження ПДФО у вигляді мінімального податкового зобов'язання від фізичних осіб зросло на 1,8 млн грн у 2024 році [21], що свідчить про детінізацію земельних відносин та

підвищення відповідальності землевласників.

Економічний базис Краснокутської селищної територіальної громади формується під впливом історично сформованої аграрно-промислової спеціалізації регіону. Промисловий комплекс громади є багатофункціональною структурою, де державний сектор, приватна ініціатива та комунальна власність взаємодіють для забезпечення соціально-економічної стабільності території. На сучасному етапі розвитку, згідно з офіційним реєстром, промисловість громади представлена шістьма основними суб'єктами господарювання, які охоплюють такі галузі, як харчова та хімічна промисловість, виробництво будівельних матеріалів, а також житлово-комунальне господарство [18]. Кожне з цих підприємств є не лише джерелом податкових надходжень, але й критичним елементом інфраструктурної цілісності регіону.

Промисловий потенціал Краснокутщини традиційно базується на видобутку вуглеводнів, зокрема природного газу та газового конденсату. На території громади розташоване одне з найпотужніших в Україні родовищ – Сахалінське, розробку якого здійснює низка великих компаній. Проте період 2024–2025 років став переломним для цієї галузі. Сектор, який забезпечує найбільшу додану вартість, проте водночас є джерелом значних ризиків через свою залежність від загальнодержавної кон'юнктури та юридичних аспектів ліцензування [15, 25]. У 2024 році бюджет громади зіткнувся із безпрецедентним викликом – зупинкою видобутку природного газу на Сахалінському родовищі підприємством ПрАТ ВК «Укрнафтобуріння», що стало прямим наслідком анулювання спеціального дозволу на користування надрами за судовим рішенням. Як результат, втрати бюджету лише від цього підприємства склали 77 015,0 тис. грн [18]. Окрім ПрАТ ВК «Укрнафтобуріння», обсяги перерахування рентної плати та екологічного податку зменшили такі підприємства, як АТ «Укргазвидобування» (найбільша державна компанія); ТОВ «ЕСКО-Північ»; ТОВ «Системойлінженерінг» [18]. Зупинка цих об'єктів призвела до того, що порівняно з 2023 роком надходження ренти скоротилися у 2,3 рази. Загальний обсяг рентної плати за користування надрами у 2024 році склав лише 67 760 265 грн., що становить лише 44,5% від запланованого. У порівнянні з 2023 роком ці надходження впали у 2,3 рази [18]. Така ситуація кардинально змінила структуру бюджету громади, перетворивши її з «рентно-залежної» на таку, що вимушена шукати альтернативні джерела наповнення. Проте вже на початку 2025 року спостерігалися ознаки часткового відновлення. За перший квартал 2025 року надходження рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення склали 12,65 млн грн, що на 63% більше, ніж за аналогічний період 2024 року [4, 18]. Хоча це все ще значно менше затверджених планових показників, позитивна динаміка свідчить про адаптацію галузі до складних умов та поступове розв'язання проблем із видобутком. У відповідь на промислову кризу в громаді починають з'являтися нові суб'єкти господарювання, орієнтовані на сучасні технологічні рішення. Важливим сигналом є реєстрація ТОВ «СОНЯЧНЕ СЯЙВО 2025» у квітні 2025 року, осно-

вний вид діяльності якого – виробництво електроенергії [27], що свідчить про спроби диверсифікації енергетичного сектору через розвиток сонячної генерації. Також значну роль починає відігравати переробна галузь. ТОВ «Прогрес Беррі» (засноване у серпні 2025 року) займається переробленням та консервуванням фруктів і овочів [27], що дозволяє громаді не просто експортувати аграрну сировину, а створювати додану вартість безпосередньо на місці, що позитивно впливає на зайнятість та податкові надходження.

Найбільші промислові підприємства Краснокутської громади (ДП «Дублянський спиртзавод», КП «Джерело», КП «Добробут», ПП «Явір», ПП «Цукровик-Агро», ТОВ «ПАРТНЕР ЛЮКС» [22]) розподілені між адміністративним центром (селище Краснокутськ) та стратегічно важливими населеними пунктами, такими як Дублянка, Мурафа, Пархомівка та Степанівка, тобто виробничі потужності демонструють високий ступінь територіальної децентралізації. Такий розподіл дозволяє рівномірно залучати трудові ресурси громади та мінімізувати навантаження на транспортну інфраструктуру в межах окремих локацій.

Державне підприємство «Дублянський спиртовий завод» (ЄДРПОУ 00375289) є флагманом промисловості громади та об'єктом стратегічного значення для спиртової галузі України. Його спеціалізація за КВЕД 20.14 – «Виробництво інших основних органічних хімічних речовин» – вказує на перехід від традиційного виробництва харчового етилового спирту до більш широкого спектру хімічної продукції, може включати виробництво технічних спиртів, розчинників, дезінфікуючих засобів та компонентів для біопалива [27]. Статутний капітал підприємства у розмірі 5 480 231 грн свідчить про наявність значних основних фондів, що потребують постійної модернізації в умовах ринкової конкуренції [27]. Спиртова промисловість є енергозатратною, а висока вартість енергоносіїв та тарифів залишається одним із головних чинників, що стримують нарощування обсягів виробництва. Розташування заводу в селі Дублянка, підкреслює містоутворюючу роль підприємства. Соціальна відповідальність заводу проявляється у створенні робочих місць для місцевих жителів та підтримці локальної інфраструктури. Однак динаміка виробництва у 2021 році, хоч і прогнозувалася як позитивна, залишалася залежною від жорсткої цінової кон'юнктури на ринку спирту [18].

Сільськогосподарська спрямованість Краснокутської громади зумовлює розвиток підприємств, орієнтованих на переробку аграрної сировини. ПП «Цукровик-Агро», розташоване в історичному центрі цукроваріння – селі Пархомівка, є спадкоємцем традицій глибокої переробки буряка та інших культур. ПП «Явір» (село Мурафа) представляє малий та середній бізнес, який адаптується до потреб громади [27]. Обидва підприємства стикаються зі спільними проблемами: необхідністю розширення ринків збуту та подоланням технологічного відставання. Селищна територіальна громада ставить за мету об'єднання зусиль з керівниками цих підприємств для підвищення конкурентоспроможності вітчизня-

ного виробництва [18].

ТОВ «ПАРТНЕР ЛЮКС», що базується у Степанівці, спеціалізується на виготовленні цегли. Підприємство є ключовим постачальником матеріалів для місцевого будівництва, що дозволяє знижувати логістичні витрати при реалізації інфраструктурних проєктів у межах громади. Підприємство використовує локальні мінеральні ресурси, що забезпечує певну сировинну незалежність. Виробництво цегли є циклічним процесом, який також сильно залежить від цін на енергоносії (газ та електроенергію для випалу). Аналіз відкритих даних свідчить про наявність потенціалу для зростання обсягів виробництва за умови стабілізації тарифної політики. Географічне розташування свідчить про наявність спеціалізованої промислової зони, що сприяє ефективній організації праці. Зв'язок між ДП «Дублянський спиртзавод» та ТОВ «ПАРТНЕР ЛЮКС» через їхню енергоємність створює спільний інтерес у впровадженні альтернативних джерел енергії. Громада може розглядати проєкти з біоенергетики, використовуючи відходи сільськогосподарського виробництва як паливо для промислових потреб, що зменшить тиск тарифів [18].

Діяльність КП «Джерело» та КП «Добробут» виходить за рамки традиційного промислового виробництва, проте їх роль у промисловому секторі є важливою. КП «Джерело» відповідає за водопостачання та водовідведення. Без надійної системи подачі води неможливе функціонування Дублянського спиртзаводу чи ПП «Цукровик-Агро», які використовують воду як важливий технологічний компонент. КП «Добробут» виконує функції з благоустрою та підтримки комунального майна [18]. Його діяльність у Краснокутській безпосередньо впливає на загальний інвестиційний клімат громади. Ефективність роботи комунальних підприємств є індикатором якості управління територією та спроможності влади підтримувати промисловий розвиток.

Промисловий потенціал Краснокутської громади на сучасному етапі перебуває у стані трансформації. Згідно із відкритими даними та оприлюдненими документами, основні перешкоди для розвитку включають енергетичну залежність, зокрема висока вартість газу та електроенергії робить продукцію енергоємних підприємств (спиртзавод, цегельний завод) вразливою на ринку; логістичні обмеження та потреба у покращенні дорожньої інфраструктури для зв'язку віддалених підприємств (Мурафа, Степанівка) з магістральними шляхами; цінову конкуренцію з огляду на необхідність оптимізації собівартості для протидії дешевому імпорту або великим національним холдингам [24].

Бюджет Краснокутської громади є ключовим інструментом реалізації її економічної політики та соціальних зобов'язань. Аналіз фінансових показників за період 2024-2025 років дозволяє оцінити рівень стійкості громади. Фінансова стабільність громади у 2024-2025 роках перебуває під впливом двох протилежних векторів: падіння доходів від великої промисловості та зростання податкового навантаження на фонд оплати праці та малий бізнес.

У 2024 році загальний фонд бюджету отримав 279,08 млн грн, що склало лише 78,5% від уточнено-

го плану та на 15,4% менше, ніж у 2023 році. Головним чинником цього спаду стало вищезгадане недоотримання рентної плати. Проте структура доходів почала трансформуватися у бік більшої ваги податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), частка якого у 2024 році склала 46,9%. ПДФО став надійним стабілізатором бюджету, продемонструвавши ріст на 19,6% порівняно з попереднім роком [21]. Найбільшу питому вагу вперше за тривалий час зайняв ПДФО, що свідчить про зміну ролі бюджетних установ та агросектору у формуванні місцевого бюджету. Дані за 11 місяців 2025 року свідчать про поступову стабілізацію фінансової ситуації: до бюджету надійшло 268,05 млн грн, що на 4,8% більше, ніж за відповідний період 2024 року. Зростання забезпечено переважно за рахунок ПДФО та акцизного податку, що вказує на пошквалення внутрішнього споживання та легалізацію трудових відносин. Перевиконання плану по ПДФО на 4,5% (додатково отримано 5,6 млн грн.) у 2024 році було зумовлене двома факторами: зростанням середньої заробітної плати в установах громади (+3,5 млн грн.) та запровадженням мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) для власників сільгоспугідь (+1,8 млн грн.). У січні 2025 року ця тенденція закріпилася: надійшло 8 884 685 грн. ПДФО, що на 9,8% перевищило планові показники [21].

Аналізуючи суб'єктну структуру економіки, зокрема активних та найбільших платників, то приміром АТ «Укргазвидобування» окрім податків, у 2024 році компанія спрямувала 949 988 грн. до цільового фонду громади; внесок ТОВ «ЕСКО-ПІВНІЧ» до цільового фонду склав 450 000 грн, кошти, які використовуються для вирішення нагальних потреб територій, де ведеться видобуток, що є формою соціальної відповідальності бізнесу в умовах зниження прямих податкових платежів. Роль малого бізнесу зростає, що підтверджується динамікою єдиного податку [21]. У 2024 році надходження від спрощеної системи оподаткування зросли на 25,3%, досягнувши 36,9 млн грн., що свідчить про вихід бізнесу з тіні та адаптацію до умов воєнного стану. Серед новостворених підприємств (2024-2025), які вже почали впливати на економіку, варто виділити ТОВ «ДВЕРМЕЙСТЕР», що спеціалізується на виробництві металевих конструкцій, за 2024 рік компанія показала дохід у 2 603 500 грн., що є значним результатом для стартапу в сільській місцевості; ТОВ «ТЕМНОХУД», що спеціалізується на будівництві житлових і нежитлових будівель (засновано в грудні 2025 року), що вказує на початок процесів відновлення інфраструктури; ТОВ «СЕМБРОС ГРУП» в ІТ-секторі (комп'ютерне програмування), засноване у січні 2026 року (планова реєстрація), що свідчить про диверсифікацію економіки [21].

Галузевий аналіз за видами економічної діяльності дозволяє виділити три ключові сектори, які формують фінансову основу громади: сільське господарство, видобувна промисловість та торгівля. Сільське господарство є найбільш стабільним постачальником податків. Окрім ПДФО з орендної плати за землю, аграрії формують базу єдиного податку ІV групи. У січні 2025 року єдиний податок загалом

склав 6,01 млн грн. (132,2% від плану), що значною мірою забезпечено саме сільгоспвиробниками. Громада має розвинене рослинництво, а поява ФГ «ШЕЛІГРОУ» (розведення тварин) у 2024 році свідчить про спроби збалансувати агросектор через тваринництво. Видобувна промисловість, незважаючи на кризу, у січні 2025 року забезпечила 6,14 млн грн. рентної плати, що у 1,8 рази більше, ніж у січні 2024 року. Позитивна динаміка на початку 2025 року все-

ляє обережний оптимізм, хоча вона все ще на 77,7% нижча за амбітні плани селищної ради. Торговельна мережа громади є важливою для збору акцизного податку. У 2024 році акциз із роздрібної торгівлі підакцизними товарами приніс бюджету 3,44 млн грн. [21]. Це стабільне джерело доходу, яке корелює із платоспроможністю населення, що підтримується за рахунок виплат заробітних плат бюджетникам та соціальних допомог.

Таблиця 1 / Table 1

Податкові надходження до місцевого бюджету Краснокутської селищної громади за видами економічної діяльності, 2023-2025 рр. (складено автором за даними [21]) /
Local budget tax revenues of the Krasnokutsk territorial community by type of economic activity, 2023-2025
(compiled by the author based on data from [21])

Сфера діяльності	Січень 2023		Грудень 2023		Грудень 2024		Грудень 2025	
	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%
Сільське господарство	8 018 669	26,10%	10 680 195	29,90%	6 505 719	29,00%	14 029 094	44,90%
Добувна промисловість	9 159 972	29,80%	3 566 191	10,00%	6 177 180	27,50%	4 603 020	14,70%
Торгівля та ремонт	7 803 901	25,40%	14 170 137	39,60%	1 324 774	5,90%	4 169 474	13,30%
Держуправління та оборона	1 690 743	5,50%	2 172 365	6,10%	3 017 043	13,40%	2 562 314	8,20%
Охорона здоров'я	463 053	1,50%	957 754	2,70%	1 258 027	5,60%	915 065	2,90%
Інші види діяльності	1 037 032	3,40%	825 393	2,30%	924 177	4,10%	1 948 332	6,20%
Переробна промисловість	791 267	2,60%	822 013	2,30%	345 372	1,50%	346 927	1,10%
Операції з нерухомістю	365 982	1,20%	733 080	2,00%	867 288	3,90%	140 509	0,40%
Транспорт та пошта	309 163	1,00%	515 993	1,40%	528 505	2,40%	583 708	1,90%
УСЬОГО	30 721 382	100%	35 761 146	100%	22 458 021	100%	31 250 813	100%

Аналіз податкових надходжень Краснокутської селищної громади за період 2023–2025 років демонструє динамічну зміну економічної структури. Громада, яка традиційно залежить від природних ресурсів (земля та надра), проходить етап адаптації до нових економічних умов. Сільське господарство є ключовою галуззю, спостерігається зростання як у абсолютних показниках, так і в питомій вазі – з 26,1% у січні 2023 року до пікових 44,9% у грудні 2025 року [21]. Краснокутська громада має потужний земельний фонд. Зростання у 2025 році може бути пов'язане з виплатою орендної плати за паї наприкінці року, стабілізацією роботи агрохолдингів та фермерських господарств, а також переглядом нормативної грошової оцінки земель, що прямо впливає на суму земельного податку та орендної плати. Добувна промисловість, як відмічалось вище, за наведений період характеризується нестабільністю, що проявляється і у податкових надходженнях. Добувна промисловість, яка була основним донором (майже 30% у січні 2023 року), демонструє значну волатильність, впадши до 10% у грудні того ж року, і знову піднявшись до 27,5% у грудні 2024 року. Коливання пояснюються змінами в обсягах видобутку, ціною кон'юнктурою на енергоносії та особливостями на-

рахування рентної плати, частина якої залишається в бюджеті громади. Падіння у певні періоди може вказувати на зупинку окремих свердловин або зміну податкового законодавства на державному рівні щодо розподілу ренти. Найбільші зміни показників у сфері торгівлі, зокрема у грудні 2023 року, коли торгівля забезпечила майже 40% бюджету (14,1 млн грн), хоча в інші періоди її частка значно менша (наприклад, лише 5,9% у грудні 2024 року), що є результатом одноразових великих податкових платежів від великих мережевих платників (наприклад, АЗС або агротрейдерів, зареєстрованих у громаді) або закриттям боргів за попередні періоди. Помітне зростання частки бюджетного сектору (держуправління та оборона) у грудні 2024 року до 13,4% (порівняно з 5,5% у 2023 році), що пов'язано з ПДФО (податком на доходи фізичних осіб), про що зазначалося вище. Зростання частки у 2024 році може бути наслідком підвищення заробітних плат у державному секторі або виплатами військовослужбовцям, які зареєстровані в межах громади. Зниження цього показника у 2025 році до 6,1% збігається з загальнодержавною тенденцією вилучення «військового» ПДФО з місцевих бюджетів до державного. Частка надходжень в соціальній сфері та охороні здоров'я

зросла з мінімальних 1,5% до 5,6% у грудні 2024 року [21], що свідчить про розширення або легалізацію мережі медичних закладів, отримання ними фінансування від НСЗУ та, як результат, стабільну виплату офіційних зарплат медикам, з яких сплачується ПДФО до бюджету громади. Таким чином, Краснокутська громада поступово перетворюється з суто промислово-аграрної на аграрно-сервісну. Бюджет став менш залежним від одного видобувного підприємства, оскільки сільське господарство та торгівля почали генерувати значні суми. У той же час, велика частка агросектору (44,9%) робить бюджет вразливим до погодних умов та логістичних проблем експорту.

Завершуючи комплексний аналіз економічного потенціалу Краснокутської селищної територіальної громади, можна стверджувати, що територія володіє достатньою ресурсною базою та інституційною спроможністю для сталого розвитку навіть у складних умовах. Проте подальший успіх залежить від здатності місцевої влади та бізнесу адаптуватися до мінливих фіскальних та безпекових умов. Найбільшого удару бюджет громади зазнав у секторі рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення (код 13030000). Після пікових показників у 2022–2023 роках (близько 156 млн грн щорічно), у 2024 році надходження впали до 67,7 млн грн, що склало лише 44,5% від плану [18]. Зазначені втрати у бюджеті є результатом у 2024 році призупинення ліцензій, зокрема видобутку на родовищах компанії ПрАТ «ВК «Українафтобуріння», ТОВ «ЕСКО-ПВНІЧ» та іншими через судові рішення та питання ліцензування, що спричинило щомісячні втрати бюджету громади у розмірі близько 9 млн грн. [25]. Окрім того, внаслідок атаки дронів у 2024 році була знищена установка на родовищі в селі Водяне (ТОВ «Системойнженерінг»), що повністю зупинило перерахування податків цим підприємством з лютого 2024 року [16]. Менше з тим, у 2025 році спостерігається часткове відновлення: за січень-листопад 2025 року надійшло 44,4 млн грн ренти, хоча це на 29,6% менше, ніж за аналогічний період 2024 року [18].

Аналіз фінансової спроможності Краснокутської селищної територіальної громади за період 2023–2025 років свідчить про збереження статусу громади з високим рівнем спроможності, попри серйозні зовнішні та внутрішні економічні виклики. На основі даних звітів про рівень фінансової спроможності громад [7, 19, 26], основні показники Краснокутської селищної територіальної громади відзначаються наступними ключовими тенденціями та факторами впливу:

- зниження доходної бази та зростання дотаційності – спостерігається чітка тенденція до зниження доходів на одного мешканця: з 12 671,7 грн у 2023 році до 10 717,5 грн у 2024 році. Показник за дев'ять місяців 2025 року (5 922,8 грн) підтверджує подальше падіння, що значною мірою зумовлено кризою у видобувній галузі, зокрема зупинкою ПрАТ ВК «Українафтобуріння» на Сахалінському родовищі. Це також призвело до зростання рівня дотаційності до 11,3% у 2025 році, що вказує на посилення залежності від державних трансфертів;

- трансформація структури видатків – громада змушена збільшувати частку видатків на утримання апарату управління та оплату праці (видатки на управління зросли з 16,6% у 2023 році до 24,4% у 2025 році; частка видатків на оплату праці залишається стабільно високою (понад 66%), що характерно для громад, які в умовах кризи насамперед забезпечують захищені соціальні статті);

- скорочення інвестиційного потенціалу – якщо у 2023 році на одного мешканця припадало 4 486,5 грн інвестиційних коштів, то за 9 місяців 2025 року цей показник впав до 1 065,3 грн, що свідчить про те, що бюджет громади наразі працює переважно в режимі «виживання» та підтримки існуючої мережі, а не розвитку нової інфраструктури;

- соціальне навантаження та ВПО – попри економічні труднощі, громада продовжує фінансувати гуманітарний сектор; видатки на культуру, фізкультуру і спорт на одного мешканця у 2025 році становлять 498,3 грн, що є порівняним із показниками інших успішних громад району (наприклад, Богодухівської – 393,8 грн).

В умовах повномасштабної війни Краснокутська громада демонструє високу адаптивність. Навіть після втрати основного джерела доходів (ренти), вона утримує статус «високої спроможності» за рахунок диверсифікації надходжень (ПДФО, єдиний податок) та виваженої видаткової політики. Проте подальше зростання частки управлінських витрат та скорочення капітальних вкладень створює ризики для довгострокового розвитку. Поява нових підприємств у сферах ІТ, альтернативної енергетики та переробки продукції свідчить про початок якісної трансформації економічного профілю громади. Краснокутська громада демонструє приклад територіальної одиниці, яка навіть у прифронтовій області здатна забезпечувати соціальні гарантії та розвивати нові економічні ніші.

Сучасний етап економічного розвитку Краснокутської громади нерозривно пов'язаний із використанням цифрових інструментів управління та прозорості. Платформа DREAM (Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management) стала центральним механізмом презентації громади на міжнародній арені та координації інвестиційних проєктів. Громада оновила свій інвестиційний профіль у системі DREAM, надаючи вичерпну інформацію про середньострокові плани пріоритетних публічних інвестицій, що дозволяє потенційним інвесторам бачити загальну фінансову потребу громади для відновлення інфраструктури; перелік пріоритетних проєктів, що пройшли оцінку [1, 18]. Інвестиційною радою; статус реалізації поточних ініціатив – від підготовки документації до завершення робіт. Зокрема, серед пріоритетних напрямків у системі DREAM виділено проєкти модернізації харчоблоків у закладах освіти в межах загальнодержавної реформи шкільного харчування, що не лише покращує умови для дітей, а й створює замовлення для місцевого бізнесу та будівельних компаній. У 2025 році громада отримала можливість подавати заявки на фінансування через Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), на що в бюджеті передбачено 1

мільярд гривень для всієї країни. Використання DREAM як бек-офісу для таких заявок забезпечує прозорість та підзвітність, що є ключовою умовою для отримання коштів від міжнародних партнерів та держави [1, 18]. Успішні кейси відновлення в інших громадах (наприклад, дитсадок в Ірпені або госпіталь на Рівненщині) слугують орієнтиром для Краснокутська у побудові власних пайплайнів проєктів.

На основі проведеного дослідження виявлено низку проблем, які стоять найбільш гостро у громаді, приміром енергетична та фіскальна залежність, висока вразливість бюджету до змін у видобувній галузі; інфраструктурна зношеність та потреба у капіта-

льному ремонті енергомереж та доріг, що з'єднують віддалені старостинські округи та інші. До перспектив розвитку громади з огляду на диверсифікацією, відзначаємо потенціал для створення агропромислового кластеру з акцентом на глибоку переробку (борошно, олія, консерви). Розвиток відновлюваної енергетики (сонячні станції) та IT-сектору (на базі нових стартапів, таких як «СЕМБРОС ГРУП»), що може створити нові робочі місця для молоді [12]. Для більш чіткої оцінки доцільно систематизувати фактори впливу на розвиток Краснокутської громади у вигляді SWOT-аналізу (таблиця 2).

Таблиця 2 / Table 2

**SWOT-аналіз потенціалу Краснокутської громади та його використання для розвитку (складено автором)/
SWOT analysis of the Krasnokutsk territorial community's potential and its leveraging for development
(compiled by the author)**

СИЛЬНІ СТОРОНИ (STRENGTHS)	СЛАБКІ СТОРОНИ (WEAKNESSES)
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Потужна сировинна база (нафта, газ, ліс). ✓ Родючі ґрунти та розвинений агросектор. ✓ Партисипація громади, активний молодіжний рух та лідерство. ✓ Високий рівень цифровізації управління (DREAM). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Висока концентрація доходів від ренти за надра. ✓ Значна кількість малих розрізнених поселень. ✓ Зношеність енергетичної та дорожньої інфраструктури. ✓ Залежність від рішень щодо ліцензування видобутку.
МОЖЛИВОСТІ (OPPORTUNITIES)	ЗАГРОЗИ (THREATS)
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Залучення міжнародних грантів через DREAM. ✓ Розвиток переробки агропродукції (додана вартість). ✓ Екотуризм на базі Краснокутського дендропарку. ✓ Реформа енергоефективності будівель. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Продовження воєнних дій та обстріли інфраструктури. ✓ Подальший відтік кваліфікованих кадрів. ✓ Нестабільність цін на енергоносії на світових ринках. ✓ Зміни в податковому законодавстві щодо ПДФО.

На основі проведеного аналізу рекомендується зосередити увагу на таких напрямках, як диверсифікація джерел доходів бюджету через стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в галузях, не пов'язаних безпосередньо з видобутком копалин, щоб знизити ризик бюджетних криз, подібних до 2024 року; підтримка агропереробки, перехід від продажу сировини до виробництва продуктів харчування (борошна, олії, м'ясної продукції) дозволить залишити більшу частку доданої вартості всередині громади; енергетична модернізація, впровадження природоорієнтованих рішень та енергоефективних технологій у комунальній сфері зменшить навантаження на бюджет та підвищить стійкість інфраструктури; капіталізація рекреаційних активів, подальший розвиток Краснокутського дендропарку як туристичного хабу дозволить залучити кошти у сферу послуг та торгівлі, створюючи нові робочі місця тощо. Розвиток Краснокутської громади у 2024-2025 роках демонструє високий ступінь адаптивності. Стратегічне бачення розвитку громади до 2030 року залишається актуальним та реалістичним, за умови підтримки згуртованості суспільства та ефективною взаємодії із міжнародними донорами [24]. Громада впевнено рухається шляхом трансформації у спроможний, інвестиційно привабливий та безпечний регіон [24], що є важливим елементом загальної стійкості Харківщини та України в цілому.

Висновки. Потенціал Краснокутської територі-

альної громади має складну багатокomпонентну структуру, де ключову роль відіграють природно-ресурсний (значні поклади вуглеводнів, родючі земельні ресурси та лісові масиви) та рекреаційно-туристичний складники. Суспільно-географічною особливістю громади є поєднання аграрно-індустріального профілю з унікальними об'єктами природно-заповідного фонду (Краснокутський дендропарк, НПП «Слобожанський»), що створює передумови для поліструктурного розвитку економіки.

Встановлено ключові тенденції економічного розвитку громади, серед яких домінуючою є висока залежність бюджету від добувної промисловості (рентні платежі). Аналіз фінансових показників виявив значну вразливість громади до змін у податковому законодавстві (зокрема, щодо вилучення «військового» ПДФО та рентних доходів), що призвело до дефіциту бюджету розвитку у 2024 році. Разом з тим, спостерігається тенденція до адаптивності місцевого агробізнесу, який попри воєнні ризики продовжує забезпечувати продовольчу безпеку та зайнятість.

Виявлено критичні демографічні та соціальні виклики, що впливають на економічну стійкість. Процеси депопуляції та міграційний відтік населення, посилені близькістю до зони бойових дій, призводять до дефіциту кваліфікованих кадрів. Водночас громада демонструє високий рівень соціальної відповідальності, інтегруючи значну кількість внутріш-

ньо переміщених осіб у свій соціально-економічний простір.

Обґрунтовано перспективні напрями зміцнення економічної стійкості Краснокутської територіальної громади. Доведено, що стратегічний пріоритет має належати диверсифікації економіки через стимулювання глибокої переробки сільськогосподарської сировини (створення доданої вартості всередині громади); капіталізацію рекреаційних активів та розвиток зеленого туризму; підтримку малого та середнього підприємництва у галузях, не пов'язаних із видобутком копалин.

Запропоновано модель енергетичної та інфраструктурної модернізації як засіб зниження навантаження на місцевий бюджет. Впровадження енергоефективних технологій та розвиток альтернативної

енергетики визначено як необхідну умову виживання громади в умовах тривалої нестабільності та воєнних загроз.

Загалом, Краснокутська територіальна громада має достатній потенціал для подолання кризових явищ, демонструє високий ступінь адаптивності до екстремальних викликів воєнного стану. Подальші дослідження мають зосередитися на вивченні впливу повоєнного відновлення на просторову структуру громади та можливостях впровадження «зелених» технологій у промисловий комплекс регіону. Краснокутщина володіє всіма необхідними ресурсами для того, щоб стати моделлю успішної трансформації прифронтової громади у спроможний інвестиційно привабливий регіон.

Список використаної літератури:

1. DREAM. ДФРП профінансує 48 проєктів на 1 млрд гривень у 2025 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dream.gov.ua/ua/news/article-116>
2. Барановський, М.О. (2023). Спроможність територіальних громад України: підходи до оцінки, регіональні відмінності, типізація. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*. Вип. 845. С. 77-87. <https://doi.org/10.31861/geo.2023.845.77-87>
3. Барановський, М. (2022). Особливості та методичні підходи до визначення показників і рівня спроможності територіальних громад України. *Часопис соціально-економічної географії*, 33, 7-14. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2022-33-01>
4. Видобуток газу на Сахалінському родовищі на Харківщині відновлено. Gwara Media. (2024, 6 серпня). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gwaramedia.com/vydobutok-hazu-na-sakhalinskomu-rodovyshchi-na-kharkivshchyni-vidnovleno/>
5. Гринчишин, І. (2020). Соціально-економічна диференціація територіальних громад в контексті формування нової парадигми регіонального розвитку. *Економіка та суспільство*, (22). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-61>
6. Дерій, Ж., Грицьку, Ю., & Стецик, Я. (2025). Стратегія розвитку територіальних громад в умовах сучасних соціально-економічних викликів. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 3(43), 150-160. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-150-160](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-150-160)
7. Експертна оцінка фінансової спроможності громад у розрізі областей за 9 місяців 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/20215>
8. Запоцький, С.П., Телешман, В.І. (2022). Фінансова спроможність територіальних громад Чернівецької області. *Економічна та соціальна географія*. Вип. 87. С. 14-25. <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2021.87.14-25>
9. Звіти про виконання бюджету Краснокутської селищної територіальної громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://krkut.gov.ua/docs/finance/zvits>
10. Інтегральний потенціал території – теоретичні та практичні аспекти дослідження: монографія / Підгрушний Г.П., Нагірна В.П., Фащевський М.І., Горленко І.О., Качаєв Ю.Д., Савчук І.Г., Яснюк Т.Є., Дубін В.Г., Шабашова Л.Ю., Денисенко О.О., Пашинська Н.М., Немченко М.П., Серета Н.І., Бондар В.В., Дем'яненко Т.В., Воловик Л.М., Ісиченко І.В.; Ін-т географії НАН України. – К., 2012. – 464 с. URL: <https://igu.org.ua/node/193>
11. Куріш, Т. (2025) Місцеві фінанси просторового розвитку територіальних громад: теоретичні та практичні розвідки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. Вип. 1/2(92/93). <https://doi.org/10.17721/1728-2721.2025.92-93.7>
12. Маляренко, К., & Сегіда, К. (2025). Партисипація як чинник розвитку територіальних громад в умовах децентралізації: теоретичне обґрунтування та локальні практики Харківської області. *Економічна та соціальна географія*, 94, 93-109. <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2025.94.5>
13. Маляренко, К., & Сегіда, К. (2025). Суспільно-географічний аналіз економічних трансформацій Харківської області в умовах війни. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Природничі науки*, (2), 124-129. <https://doi.org/10.32782/naturalspu/2025.2.16>
14. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева, Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація: Монографія. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2014. – 132 с. URL: https://geokyiv.org/pdf/Reg_development_in_Ukraine.pdf
15. На Харківщині припинено видобуток на найбільшому в Україні родовищі газу. Gwara Media. (2023, 10 грудня). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gwaramedia.com/na-kharkivshchyni-prypyneno-vydobutok-na-naybilshomu-v-ukraini-rodovyshchi-hazu/>

16. На Харківщині російські дрони знищили установку на газовому родовищі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://newformat.info/news/na-kharkivshchyni-rosijski-drony-znyshchyly-ustanovku-na-hazovomu-rodovyshchi/>
17. Оскільки у нас такий сусід – ми повинні бути готові до всього: інтерв'ю з очільницею Краснокутської громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gwaramedia.com/oskilky-u-nas-takyy-susid-my-povynni-buty-hotovi-do-vsogo-interv-iu-z-ochilnytseiu-krasnokutskoi-hromady/>
18. Офіційний сайт Краснокутської селищної територіальної громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://krkut.gov.ua/>
19. Оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2023 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.ua/news/17881>
20. Паспорт Краснокутської селищної територіальної громади Богодухівського району Харківської області станом на «01» січня 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://krkut.gov.ua/wp-content/uploads/2025/07/ПАСПОРТ-ГРОМАДИ-на-2025.pdf>
21. Податкова карта України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://map.tax.gov.ua/main>
22. Реєстр юридичних осіб – Краснокутська територіальна громада UA63020090000096294 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://opendatabot.ua/c/UA63020090000096294>
23. Рудаченко, О., Кондратенко, Н., Троян, В., Величко, В., Вяткін, Р. (2005) Інформаційно-аналітичне забезпечення потенціалу територіальних громад у контексті нової парадигми соціально-економічного розвитку регіонів України. *Financial and credit activity problems of theory and practice* 4(63): 356-367. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4824>
24. Стратегія сталого розвитку Краснокутської селищної територіальної громади до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://krkut.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/strategy_krasnokutsk.pdf
25. Україна щомісяця втрачає понад 47 млн м³ газу через зупинку Сахалінського родовища. Gwara Media. (2024, 11 червня). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gwaramedia.com/ukraina-shchomisiatsiaytrachaie-ponad-47-mln-m-hazu-cherez-zupynku-sakhalinskoho-rodovyshcha/>
26. Фінансова спроможність громад у 2024 році у розрізі областей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.ua/news/19512>
27. YouControl. Аналітична онлайн-система для перевірки юридичних та фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youcontrol.com.ua/>

Kostiantyn Maliarenko

PhD Student (Geography), Kostyantyn Niemets Department of Human Geography and Regional Studies, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine
 e-mail: kostiantyn.maliarenko@student.karazin.ua, <https://orcid.org/0009-0008-1306-7702>

SPECIFICITIES OF POTENTIAL AND TRENDS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF KRASNOKUTSK TERRITORIAL COMMUNITY: A HUMAN-GEOGRAPHICAL VISION

In the context of full-scale war and the ongoing decentralization reform, Ukraine's territorial communities have faced unprecedented challenges that require a rethinking of the mechanisms for utilizing their internal potential. For the communities of the Kharkiv region, particularly the Krasnokutsk settlement territorial community, the issue of economic resilience is of particular importance due to the proximity to the combat zone, the transformation of budget flows, and the need to adapt the local economy to crisis conditions. Socio-geographical analysis allows for a comprehensive assessment of the resource base and dynamic changes in the community's life, which is essential for developing effective recovery strategies.

The purpose of the article is to identify the specificities of the potential and establish the trends of economic development of the Krasnokutsk territorial community, and to substantiate promising directions for strengthening economic resilience in modern conditions. A complex of methods was used: systemic-structural analysis to study the components of the potential; statistical and comparative methods to assess the dynamics of the community's financial indicators; and SWOT analysis to identify strengths, weaknesses, opportunities, and threats to the community's development.

It was established that the potential of the Krasnokutsk settlement territorial community is based on a unique combination of the agro-industrial sector (hydrocarbon extraction, agriculture) and the high recreational value of the territories (nature reserve fund sites). A trend towards a decrease in the community's financial autonomy in 2024 was revealed due to legislative changes and military risks, which necessitates the diversification of the economy. It is proven that despite demographic losses and migration challenges, the community demonstrates a high level of adaptability. Priority development vectors were identified: the transition from a raw material model of the agricultural sector to a processing one, the capitalization of the nature reserve fund through the development of ecotourism, and the implementation of energy-efficient technologies in the municipal sphere.

Keywords: territorial community, territorial potential, economic development, economic resilience, decentralization, socio-geographical trends, financial capacity, Krasnokutsk community, Kharkiv region.

References:

1. DREAM (2025). DFRR will finance 48 projects for 1 billion hryvnias in 2025. Retrieved from <https://dream.gov.ua/ua/news/article-116> [in Ukrainian].
2. Baranovskiy, M.O. (2023). Capacity of territorial communities of Ukraine: approaches to assessment, regional differences, typification. *Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Geography*, 845, 77-87. <https://doi.org/10.31861/geo.2023.845.77-87> [in Ukrainian].
3. Baranovskiy, M. (2022). Features and methodical approaches to determining indicators and the level of capacity of territorial communities of Ukraine. *Journal of Socio-Economic Geography*, 33, 7-14. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2022-33-01> [in Ukrainian].
4. Gwara Media (2024, August 6). Gas extraction at the Sakhalin field in Kharkiv region has been resumed. Retrieved from <https://gwaramedia.com/vydobutok-hazu-na-sakhalinskomu-rodovyschchi-na-kharkivshchyni-vidnovleno/> [in Ukrainian].
5. Hrynchyshyn, I. (2020). Socio-economic differentiation of territorial communities in the context of forming a new paradigm of regional development. *Economics and Society*, 22. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-61> [in Ukrainian].
6. Derii, Zh., Hrytsku, Yu., & Stetsyk, Ya. (2025). Strategy for the development of territorial communities in the conditions of modern socio-economic challenges. *Problems and Prospects of Economics and Management*, 3(43), 150-160. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-150-160](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-150-160) [in Ukrainian].
7. Decentralization.ua (2025). Expert assessment of the financial capacity of communities by regions for 9 months of 2025. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/20215> [in Ukrainian].
8. Zapototskiy, S.P., & Teleshman, V.I. (2022). Financial capacity of territorial communities of Chernivtsi region. *Economic and Social Geography*, 87, 14-25. <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2021.87.14-25> [in Ukrainian].
9. Krasnokutsk Settlement Council. Reports on the implementation of the budget of the Krasnokutsk settlement territorial community. Retrieved from <https://krkut.gov.ua/docs/finance/zvits> [in Ukrainian].
10. Pidhrushnyi, H.P., Nahirna, V.P., Fashchevskiy, M.I., Horlenko, I.O., Kachaiev, Yu.D., Savchuk, I.H., Yasniuk, T.Ye., Dubin, V.G., Shabashova, L.Yu., Denysenko, O.O., Pashynska, N.M., Nemchenko, M.P., Sereda, N.I., Bondar, V.V., Demianenko, T.V., Volovyk, L.M., & Isychenko, I.V. (2012). Integral potential of the territory – theoretical and practical aspects of research. Institute of Geography of the NAS of Ukraine. Retrieved from <https://igu.org.ua/node/193> [in Ukrainian].
11. Kurish, T. (2025). Local finance for spatial development of territorial communities: theoretical and practical research. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Geography*, 1/2(92/93). <https://doi.org/10.17721/1728-2721.2025.92-93.7> [in Ukrainian].
12. Maliarenko, K., & Sehida, K. (2025a). Participation as a factor in the development of territorial communities under decentralization: theoretical justification and local practices of Kharkiv region. *Economic and Social Geography*, 94, 93-109. <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2025.94.5> [in Ukrainian].
13. Maliarenko, K., & Sehida, K. (2025b). Socio-geographic analysis of economic transformations of the Kharkiv region in war conditions. *Slobzhanskyi Scientific Bulletin. Series: Natural Sciences*, 2, 124-129. <https://doi.org/10.32782/naturalspu/2025.2.16> [in Ukrainian].
14. Mezentsev, K.V., Pidhrushnyi, H.P., & Mezentseva, N.I. (2014). Regional development in Ukraine: socio-spatial inequality and polarization. Print Service. Retrieved from https://geokiyv.org/pdf/Reg_development_in_Ukraine.pdf [in Ukrainian].
15. Gwara Media (2023, December 10). Extraction at Ukraine's largest gas field in Kharkiv region has been stopped. Retrieved from <https://gwaramedia.com/na-kharkivshchyni-prypyneno-vydobutok-na-naybilshomu-v-ukraini-rodovyschchi-hazu/> [in Ukrainian].
16. Newformat.info. In the Kharkiv region, Russian drones destroyed an installation at a gas field. Retrieved from <https://newformat.info/news/na-kharkivshchyni-rosijski-drony-znyshchyly-ustanovku-na-hazovomu-rodovyschchi/> [in Ukrainian].
17. Since we have such a neighbor, we must be ready for everything: interview with the head of the Krasnokutsk community. Retrieved from <https://gwaramedia.com/oskily-u-nas-takyy-susid-my-povynni-buty-hotovi-do-vsogo-interviu-z-ochilnytseiu-krasnokutskoi-hromady/> [in Ukrainian].
18. Krasnokutsk Settlement Council. Official website of the Krasnokutsk settlement territorial community. Retrieved from <https://krkut.gov.ua/> [in Ukrainian].
19. Decentralization.ua (2023). Assessment of the financial capacity of territorial communities based on the results of 2023. Retrieved from <https://decentralization.ua/news/17881> [in Ukrainian].
20. Krasnokutsk Settlement Council (2025). Passport of the Krasnokutsk settlement territorial community as of January 01, 2025. Retrieved from <https://krkut.gov.ua/wp-content/uploads/2025/07/ПАСПОРТ-ГРОМАДИ-на-2025.pdf> [in Ukrainian].
21. State Tax Service of Ukraine. Tax map of Ukraine. Retrieved from <https://map.tax.gov.ua/main> [in Ukrainian].
22. Opendatobot. Register of legal entities – Krasnokutsk territorial community. Retrieved from <https://opendatobot.ua/c/UA63020090000096294> [in Ukrainian].
23. Rudachenko, O., Kondratenko, N., Troian, V., Velychko, V., & Viatkin, R. (2025). Information and analytical support for the potential of territorial communities in the context of a new paradigm of socio-economic development of Ukrainian regions. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(63), 356-367. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.4.63.2025.4824> [in Ukrainian].
24. Krasnokutsk Settlement Council. (2022). Sustainable development strategy of the Krasnokutsk settlement territorial community until 2030. Retrieved from https://krkut.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/strategy_krasnokutsk.pdf [in Ukrainian].
25. Gwara Media (2024, June 11). Ukraine loses more than 47 million m³ of gas every month due to the shutdown of the Sakhalin field. Retrieved from <https://gwaramedia.com/ukraina-shchomisiasia-vtrachaie-ponad-47-mln-m-hazu-cherez-zupynku-sakhalinskoho-rodovyschcha/> [in Ukrainian].
26. Decentralization.ua (2024). Financial capacity of communities in 2024 by region. Retrieved from <https://decentralization.ua/news/19512> [in Ukrainian].
27. YouControl. Analychna Analytical online system for checking legal entities and individuals. Retrieved from <https://youcontrol.com.ua/> [in Ukrainian].

Received 07 September 2025

Accepted 28 October 2025

Published 30 December 2025